

„A hatásosságát kellene tudni ezeknek a pénzeknek tisztességesen mérni”

Interjú dr. Baráth Etelével, a Magyar Közgazdasági Társaság (MKT) Fejlesztéspolitikai Szakosztályának elnökével, korábbi európai ügyekért felelős tárca nélküli miniszterrel

DOI: 10.14267/VILPOL2024.06.02

Absztrakt

Baráth Etelét az Európai Unió kohéziós politikájának történetéről és hazai megvalósításáról kérdeztük. Az interjúban elhangzik, hogy a versenyképességet és a hatékonyságot az EU nem mindig tudta összeegyeztetni a felzárkóztatási programok során. Baráth Etele azt is elmondta, hogy a biztonságpolitikai szempontok jelen vannak a területfejlesztési elképzelésekben. Kiemelte, hogy hosszú távú tervezési, stratégiai elképzelések nélkül nem lehet sikeres területfejlesztést megvalósítani, amihez jól működő, gyakorlott tervezési apparátusra van szükség.

Világpolitika és Közgazdaságtan: A kohéziós politika az Európai Unió egyik fontos célkitűzése, amelyre jelentős erőforrásokat fordít, ugyanakkor sok kritika is éri. Mi az oka ennek? Miért tartják még mindig életben a kohéziós politikát? Illetve mennyire fontos most ez a kérdés és a jelenlegi bővítési folyamat hogyan fest ennek tükrében, figyelembe véve a biztonságpolitikai szempontokat? Tehát milyen viszonyban áll most a kohéziós politika a biztonságpolitikával?

Baráth Etele: Már a római szerződés megkötésekor fölmerült, hogy az Európai Unió gazdasága számára jelentős kihívás a különböző országok/térségek közötti nagy társadalmi-gazdasági különbségek megléte, ezért már akkor elkezdtek mélyebben is foglalkozni egy európai regionális politika kialakításával. A regionális tudomány rendelkezett abban az időben egy, a hollandok által inspirált nagyszerű iskolával. Tulajdonképpen ők erősítették meg Európában a franciák által intézményesített regionális tervezést a területi fejlődés közgazdasági szempontjaival, és nagy léptékű matematikai modellekkel elemezték a különböző térségi fejlettségek különbözőségeit és azok okait.

A különböző bővítési lépések már Jacques Delors elnöksége alatt szinte törvényszerűen kényszerítették ki az európai kohéziós politika megfogalmazását – a hozzá tartozó eszközrendszerrel együtt. A déli államok csatlakozásával, az alapítóknál kevésbé gazdag országok kerültek befogadásra (bár a fejlettebb országok még a mai napig szintén küzdenek jelentős regionális különbségekkel).

A kohéziós politika kialakítását – szerintem – először alapvetően társadalompolitikai szándékok vezérelték az alapítók szándékával egyezően, bár utólag látható, hogy azért az nem volt tisztán önzetlen, hamar kiegészült konkrét gazdaságpolitikai célokkal.

A „négy szabadság elve” az integrációs akarat megtestesítőjeként jelenik meg, de világos eredményességi szándékok is kifejeződnek benne. Európában már a kezdetekor komoly problémák voltak a tudás vezérelte szektorok szakember igényének biztosításával, általában a szakképzéssel, a szakképzett munkaerő mennyiségével. Valószínűleg, visszakanyarodva az alapítók, Monet, Schumann, Adenauer béke-orientált történelmi akaratához, az is világos lehetett, hogy a nagy társadalmi különbségek feszültséget szítanak és ezért hamar született olyan részpolitika is, ami ezekben a legleszakadtabb régiókban kezdeményezte a társadalmi szerkezet átalakítását, egyrészt a munkahelyek diverzifikációja által, másrészt ezek számának bővítésével, illetve a minőségi tudástranzferek erősítésével, az oktatás és az általános infrastruktúra fejlesztésével. Erősödött a területek között a verseny a forrásokért is, és egyúttal komoly belső migrációs folyamatokat is indukált. Azóta már nemcsak regionális politikáról, hanem kohézióról, felzárkóztatás politikáról beszélhetünk.

2000-ben nyert elfogadást – az egyébként nem nagy sikerű – Lisszaboni Stratégia. Már akkor kifejeződött az ellentét/egymásra utaltság is, ami máig élő, megoldatlan vita tárgya: a versenyképesség, tehát a gazdasági oldal immanens jövőt meghatározó igénye és a kohézió, a felzárkóztatás, a két alapvető cél kiteljesítésének térbeli összefüggései között. Ez utóbbi komplexebb, társadalmi, szociális, infrastrukturális, környezeti kérdésekkel foglalkozik és hosszú távú befektetés a lényege, amiért ma kell áldozni.

A 2004-ben bekövetkezett nagy, tíz országot /+3/ felölelő bővítés után még jobban előtérbe került a fenti probléma. A bővítés 4-5 százalékkal növelte az EU GDP-t, míg 20%-kal a népességszámot, jelentősen növelve a forrásigényt a felzárkóztatás érdekében, miközben a vita is felélénkült, hogy a kohéziós források támogatások-e, vagy befektetések a donor országok részéről? Az euforikus hangulat ellenére már ekkor megjelenik egy dilemma Európa kulturális sokszínűsége, a biztonság és a társadalmi igazságosság területén érzékenyen érintve az EU intézményi stabilitását.

A biztonságpolitikával összevetésben a kohéziós politika egészen más helyzetet mutat. Az, hogy egy nagy térségben, mondjuk Európában komoly különbség van a szegények és a gazdagok között, egy abszolút biztonsági, biztonságpolitikai kérdés is. Nem véletlen, hogy a biztonság, mint komplex fogalom már megjelent a 2002-ben elindított, 2004-ben benyújtott magyar Nemzeti Fejlesztési Tervben is kulcs elemként a kultúra mellett. A vita a nemzeti és európai identitás, a kölcsönösség és arányosság körül alakult ki. A kultúra alatt mi akkor az oktatás, egészségügy, emberi-társadalmi viszonyok, a kis közösségek, az önrendelkezés szintjeinek meghatározását és azok történelmi beágyazódását, kapcsolatait értettük. Biztonság alatt pedig a munkahelyi biztonságtól kezdve a geopolitikai biztonságig – lásd történelmi tapasztalataink, reményeink, /kompország/ – értékeltük a múltat és terveztük a jövőt.

Érthető módon, most az orosz-ukrán konfliktus okán a vitákban is megfogalmazódott, hogy az EU nyugat-balkáni bővítése, ami előtt állunk, a társadalmi és gazdasági előnyök mellett háttározottan védelmi indíttatású is. Európa fejlett országai azt gondolják, hogy a minél szélesebb egység képes elrettenteni a nyílt, vagy fondorlatos behatolást, konfrontációt Európával. A globális erő-egyensúly érdekében is elkerülhetetlennek tűnik a bővítés.

Véleményem szerint azonban nem tud kiteljesedni a bővítés folyamata addig, míg az Európai Unió irányítási rendszere, döntési mechanizmusa nincs újragondolva. Már amikor mi beléptünk, akkor is tapasztaltuk, hogy Európa minimum kétsebességes. (Már maga a fogalom is belső elmentmondással terhelt...) Ennek volt jelképe a schengeni övezet vagy az eurózóna. Az, hogy ki ad, és ki kap, jár-e, vagy sem, és ki határozza meg hogy mit kell tenni azért, hogy legyen stb., alapvető politikai, jogi, erkölcsi kérdések, amelyek tisztázásának folyamata még nem zárult le. Az Uniós alapszabályban szerepel a megerősített együttműködés fogalma, ami nagyon sok területen különböző sebességeket hozott létre. Európa soha nem volt homogén, és ez nem csak magyar vagy szlovák vétó kérdése. Ez a térség nem egységes sem a belső dinamikája szerint, sem a történelmi, kulturális összefüggések szerint. Ez egyben az erőssége is. Az erő egyszerre a koncentrációban és a szervezett önállóság összhangjában található meg. Ezért tehát újra kell gondolni Európa működési, működtetési rendszerét, tagoltságát. Alapja az lehet, hogy az európai értékeket elfogadjuk, az érdekek mentén megegyezünk, és különböző mértékeket használunk az egyes országok, térségek esetében az integráció folyamatának szabályozásában. Én a legelfogadhatóbb variációnak a három zónás verziót látom, esetleg a negyedik zóna Örményország, Grúzia vagy távolabbi helyek. A harmadik zónába sorolnám bele a Nyugat-Balkánt, Ukrajnát, tehát azokat az országokat, amelyek csatlakoznának.

Európa egységének további kialakulása egy szervezett folyamat eredménye kell, hogy legyen, kötetmekkel és engedményekkel, de világos játékszabállyal. Ez nem lehet értelmezések játszótere, mert az nem vezet el Európa modern kulturális fogalmához, a békés, demokratikus, sokszínű, innovatív társadalom ideáljához, ami Európa globális versenyképességének is kizárólagos alapja.

Miután a 2004-től csatlakozott 13 ország is csak lassan, lépésről lépésre tudja közelíteni az Unió fejlettségét, és egyes térségek – amelyek népességszámban körülbelül 20-30 százalékot tesznek ki – lemaradása nem csökkent, egyelőre az előzőekben mondott kritériumok szerint nehezen tartom elképzelhetőnek a gyors bővülési folyamatot. Amíg nem sikerül a felzárkózása az említett térségeknek legalább középszintre, európai átlagszintre, addig elképzelhetetlen, hogy beemeljen az EU még ennél is szegényebb, még elmaradottabb, politikailag még instabilabb országokat. Összességében szükség van a bővítésre biztonságpolitikai szempontból, hogy ezek az országok ne hogy „elcsábuljanak”, máshova csatlakozzanak, valamint kölcsönös előnyként gazdasági növekedés jöhet létre az újabb befektetési felület eredményeként.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Vannak-e szakaszok, történeti hullámok a kohéziós politikában a ráfordított erőforrások mennyisége és a források jellege tekintetében? Gondolva itt például a visszatérítendő és nem visszatérítendő jellegű forrásokra vagy a közvetlen brüsszeli elérésű és az országok számára elosztott fejlesztési forrásokra.

Baráth Etele: Egyrészt vannak hullámok, melyek részben azért természetesek, mert minden fejlődésnek spirális szerkezete van. Tehát úgy haladunk mindig előre, hogy azért vannak vissza-lépések, vagy oldallépések. Mint már említettük, az Európa koncepció lényege a II. világháború utáni békés megegyezéseken alapul, a szovjet blokk megszűnése és a csatlakozás az Európai Unióhoz összességében fantasztikus, erős, dinamikus, békés folyamat volt. Majd berobbant a 2008 és a 2010 közötti időszak, aztán most a Covid, illetve ezek a jelenlegi háborús válságok. A külső hatásokra is választ kellett adni a politikáknak. Újabb és újabb célokra kellett forrást találni. Ez az útkeresés azonban, mint a válságokra adott válaszok általában, tartós, új együttműködési formákat hoz létre, új és új eszközöket formál. A növekedési és stabilitási paktum, majd a szemeszter folyamata olyan koordinációs eszközök, amelyek rendszerszerűen megújulva tartós elemként épülnek be az integráció erősítésébe. Ugyanígy a Covid után megfogalmazott, a gazdaság dinamizálását szolgáló, a helyreállítást célzó új források.

Nem véletlen az, hogy – az egyébként a globális versenytársakkal összehasonlítva rendkívül szerény központi, európai – pénzügyi források felhasználásai tekintetében mindig megjelenik a vita a gazdasági és a társadalmi súlypontok között. Az Európa 2020 Stratégiában már direkt módon egymással szemben áll a felzárkózás és a versenyképesség célrendszere anélkül, hogy kölcsönhatásaik, a szintézisük „számszerűsítve” lenne.

A kérdés, ami az európai visszatérítendő, vagy nem visszatérítendő forrásokra vonatkozik, egy önálló beszélgetés tárgya kellene, hogy legyen. Mind a források eredete, a felhasználásuk céljai, kritériumai, feltételei, mind a kedvezményezettek sokfélesége miatt, valamint mindezek összefüggésben az egyes országok költségvetési szerkezetével, e források rendkívül tisztázatlan összefüggéseket vetnek fel, minek következtében hatásuk, eredményük nehezen mérhető. A központi források, az egyes államok költségvetési hozzájárulásától támogatáspolitikai, a Juncker-terv által piacközeli formált többlet befektetéspolitika forrásáig, a központi hitelkonstrukciók és egyéb, országonként változó kiegészítő pénzügyi mechanizmusokig, fejlesztéspolitika sokféle formában van jelen az egyes felhasználási területeken. Alapesetben – szerintem – vissza nem térítendő forrást csak válsághelyzetben, válság sújtotta területeken, ágazatokban pl. RRF, a tudásintenzív, magas hozzáadott értékkel bíró ágazatokban, vállalatok kis- és közepes vállalkozások esetében, a globális versenyképesség erősítése céljából, vagy a nagyon hosszú távon megtérülő kutatás-fejlesztés, nélkülözhetetlen, és jövőt meghatározó közszolgáltatások, infrastruktúra érdekében kohézió lenne szabad biztosítani. A felhasználási feltételek között mindenkor ellenőrizve az egyes országok költségvetésében rendelkezésre álló nemzeti források felhasználási céljai közötti összefüggéseket, elkerülve a belpolitikai szándékok vezérelte felhasználást, szemben az integrációt, innovációt, felzárkóztatást célzó szándékokkal például tanárok bérezése, kontra autógyárak beruházási támogatása.

A kohézió a területfejlesztés lényege. Állítom, hogy a területi dimenzió döntően 3 tényezőben nyújt erőforrást és kínálatot. Az egyik egyértelműen a szakképzett, okos, kulturált ember, mint erőforrás. A másik az informatikai, közlekedési, szállítási, műszaki infrastruktúra. A harmadik a természeti környezet, ami egyre inkább felértékelődik. A kohéziós politikák az elején erőteljesen fókuszáltak a leszakadt térségekben az oktatás, a képzés, az egészségügy javítására, a társadalmi kohézió erősödésére. Hangsúlyos volt a szubszidiaritás, az alulról építkezés fogalma az intézményrendszer felépítésében, ami a demokrácia minimumaként jelent meg. Később, ahogy a gazdasági együttműködés megerősödött, úgy egyre inkább a közlekedési, szállítási, informatikai infrastruktúrák, a vízgazdálkodás stb., az épített környezethez kapcsolódó infrastruktúrák kerültek előtérbe. Most pedig a környezeti rendszer tört a gondolkodás központjába, benne értve az energiaigények kielégítésének tiszta formáit is. Ez tehát a három fő tényező, ami nélkül nincs gazdasági fejlődés és egyáltalán nincs megújuló gazdaság, természetesen innováció. A közvetlen jövőben, egy bizonyos területi fejlettség elérése után ismét a munkaerő képzettsége, kulturáltsága emelkedik ki meghatározó elemként. A legújabb húzó elemek, az informatikai forradalom, elektronizáció, a digitalizáció, a mesterséges intelligencia, az erre épített innovatív Európa, valójában visszakanyarodás a tudásra épített társadalom kiemelt szerepéhez. Nem a termelő-gazdasági eszközök innovatívak, hanem az ember. Hiába beszélünk akár még a zöld környezetről is, mert ha nem lesz ember, aki megérti a jelentőségét, és aki tudja és akarja az ESG-t a maga szűk területén kiteljesíteni, akkor ismét csak álmokat szövünk, a romlást megállítani nem tudjuk.

A kohéziós politika hullámvázának másik metszete a területi szintek kérdése, hogy vagy központi, vagy kistérségi vagy regionális szinten kezeljük a megoldandó kérdéseket. Vannak olyan államok (Olaszország, Németország, Franciaország), ahol a régió fogalma plauzibilis, mert van egy olyan társadalmi, kulturális-történelmi-regionális államalakító múlt, amire lehet építeni, amelyek jelentős városközponttal, metropoliszokkal rendelkeznek. A vita város és vidék fejlesztése között bár jelentős, de az egymásra utaltság is sokkal látványosabban mutatkozik meg. Kelet-Közép-Európában azonban nem ez a helyzet. Prága kiemelkedik, a helyzete talán más. A csehek kulturálisan és gazdaságuk szerkezetében is mélyebben beágyazottak az európai magtárságba. Magyarország esetében az integritás valóban egy egészen súlyos alapprobléma, ami tényleg a trianoni békeszerződés egyfajta következménye. Nálunk nem alakultak ki régiók, európai mértékben mérhető nagyvárosok, és Budapesten kívül nincs az európai versenyképességhez megfelelő anyagi-szellemi koncentráció. (Ez nem jelenti azt, hogy az élet minőségében nem lehetnek a kisebb települések versenytársak!) Némi túlzással, az ország egészének versenyképessé erősítése érdekében egész Magyarországot egy agglomerációnak kellene felfogni, egy intenzív közlekedés-fejlesztéssel átjárhatóvá tenni, valamint az intézményi-közszolgáltatási hálózatok fejlesztésével a „négy szabadság” elvének területi egyensúlyát megteremtve, egy zöldbe ágyazott, demokratikus rendszert építve egy mobil, okos, tanult, innovatív társadalom kialakulását lehetne biztosítani.

Világpolitika és Közgazdaságtan: A Draghi-jelentés azt mondja, hogy az Európai Unió fő problémája az alacsony termelékenység. A kohéziós politika tudja-e és ha igen, akkor hogyan segítené a termelékenység javulását és a versenyképességet?

Baráth Etele: Ha a Letta- és a Draghi-jelentések lényegét elfogadjuk iránymutatásként, és a kohéziós politika jelenleg tervezett átalakítását sikerül megvalósítani, akkor nagy lépést tehet előre Európa a globális versenyképesség terén. Csak azt tudom újra mondani, hogy a világ, a történelem, a politika, minden az emberről kell, hogy szóljon. Az embernek kell magas képzettséggel rendelkezni, és azokkal a szabadságfokokkal, amelyek tulajdonképpen az Európai Unió lényegét is alkotják. A versenyképesség lényege szintén ezen alapszik, azaz ahol van megfelelő feltételrendszer, népességkoncentráció, oktatás, jó egyetemek, rájuk is épített, hálózatokba szervezett kutatóbázisok, magas szintű szakképzés, és ahol mindez olyan nagyságrendben van jelen, ami már visszahat az innovatív folyamatokra, ott majd az innováció is visszahat, meghatározva a versenyképesség alakulását. A nagyvárosi térségek az innovációs „hubok”, amelyek aztán az információs hálózatok által globális rendszerekké szerveződnek. Területfejlesztési, gazdaságföldrajzi szempontból a nagyvárosi körzetekben, metropoliszokban koncentrálódik a tudás, és azok szervezik környezetüket. De a környezet ez esetben komplex fogalom, kistérségek halmaza, amelyek között hálózatok biztosítják az egymást kiegészítő képességek kiegyenlítettését, társadalmi, termelési és jóléti szempontból egyaránt.

Európában erősíteni kell mind a koncentráció feltételeit /döntéshozatal egyszerűsítése, pénzügyi szolgáltatások, adórendszer összehangolása stb./, a közös költségvetés jelentős növelését, a versenyképes ágazatok támogatását, védelmét, a szellemi potenciál határokon átnyúló kihasználtságát, valamint a kis- és közepes vállalkozások innovációs képességét az amerikai-kínai nagy súlypontokkal szemben. Ehhez sokkal egységesebb módon kellene működnie az Uniónak. Mindez csak akkor lesz hatásos, ha illeszkedni tud a tagországok kisebb rendszereihez, hálózataihoz, és a tevékenységek legalsóbb csápjai pedig bekötődnek a területfejlesztés/kohézió által dinamizált kistérségi rendszerekbe. Az egységesített /integrált/ európai stratégia össze tudja kapcsolni, mozgósítani tudja az egyes intézményeket, oktatási létesítményeket, egyetemeket, azok kutatási kapacitásait, és ezáltal gyorsabb fejlődésnek indulhatnak az olyan térségek is, amelyek ma kimaradnak a fejlődésből.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Hogyan lehet javítani a kohéziós politikát?

Baráth Etele: Nagyon alacsony a hatásossága, bár a hatékonysága igazolható. Ez a vissza nem térítendő és a visszatérítendő forrásnyújtás dilemmája is. Van egy elméleti alapkérdés: hogyan lehet pontosan mérni egy beruházáshoz nyújtott területfejlesztési támogatás hatását? Az a bizonyos lombkoronasétány, tökéletes példa erre. A forrásokat szabályszerűen, hatékonyan felhasználták, de a társadalmi hatása, hasznossága gyakorlatilag nulla, sőt negatív.

A források hatásosabb felhasználásáról sok tanulmány született. Volt olyan is, amelyik piactorzító hatásuk miatt a támogatások eredőjét egyenesen negatívként jelölte meg. A többség azonban, melyek között legjobbak talán a Delors Intézet anyagai, pozitív előjellel szólnak az eredményekről. Azt többen is kimutatták, hogy a kohéziós pénzek általában a fogadó országok-

ban – attól függ, hogy mennyire volt hatásos a felhasználása – 1,5-2,5%-os GDP növekedést jelentettek, de azokban az országokban, ahonnan a pénz származik, ott is kimutatható egy 0,75% és 1,25% közötti GDP emelkedés. Az is igaz tehát, hogy a területfejlesztés /fogadóképesség/ eredményeként megjelent beruházások „haza” is szállították vállalkozásaik eredményének jelentős részét, általános európai növekedést eredményezve. Ez a pénzek hatékony felhasználását bizonyítja, amiben egyébként Magyarország élen jár.

Ugyanakkor a hatásosságát is kellene tudni mérni ezeknek a pénzeknek, beruházásoknak. A GDP növekedése önmagában nem elégséges garanciája a hosszú távú fejlődésnek, az életminőség javulásának. Nem mutatja a jövőt meghatározó tevékenységek, mint az oktatás, egészségügy, egyéb jóléti infrastruktúra fejlesztését, a környezeti állapot javulását, tehát az elköltött pénz tovább ható hasznosságát, eredményét /GDResult/. Az OECD, a EUROSTAT, a MNB stb., számtalan elemzése mutatja, hogy jelentős különbség van a GDP növekedése és az életminőség alakulása között. A fentieket szolgálhatja az eredmény-orientált költségvetés kialakítása.

Óvatosan kellene bánni az európai forrásokkal. Lehetőség szerint olyan területekre kellene koncentrálni, ami a hosszú távú versenyképességet biztosítja, ezzel tehát egyben a területi felzárkóztatást, a kohéziót is egyértelműen támogatja. Az állam közvetlen feladata, hogy iskolát, óvodát fejlesszen, működtessen, élhető nyugdíjat biztosítson. A felsőoktatás, a kutatás-fejlesztés, az innováció, a folyamataikban részt vevő termelő és szolgáltató szervezetek lehetnek kedvezményezettjei a vissza nem térítendő támogatásoknak, ugyanígy a válság sújtotta térségek is.

A Juncker-terv azért is volt jelentős, mert áttörte a kohéziós politika újraelosztási szemléletén alapuló gyakorlatot és megteremtette/kiegészítette a differenciált fejlesztéspolitikai eszközrendszert. Azt mondta, hogy egy projekt működőképességének feltétele a piaci szemlélet, amit az EBRD vagy valamelyik bank felügyeleti rendszere sokkal jobban tud ellenőrizni, mint egy állami hivatal. Meggyőződésem, hogy nem helyes a vissza nem térítendő támogatás rendszere a gazdaság széles körében. Inkább legyen a pénzügyi mechanizmusoknak, a gazdasági törvényszerűségeknek megfelelő projekt tervezés, elemzés, ami végül lehet, hogy bebukik, valamint erre az eshetőségre érdemes létrehozni egy közös alapot. Ez a bankvilágban ismert megoldás. A „Szemeszter” folyamata pedig összhangot teremt az általános fejlesztéspolitika cél és eszköz rendszer között, de ez már megint messze vezet.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Magyarország területfejlesztési politikáját hogyan értékelné a felzárkóztatás és a szakmai felkészültség tekintetében?

Baráth Etele: Nagyon-nagyon rosszul állunk, annak ellenére, hogy most a Navracsics Tibor által vezetett minisztérium szerkezete, célrendszere, szakmai összefüggésrendszere abszolút pozitív irányt mutat, de azt az irányt csak mutatja, mert eszközeik nincsenek hozzá. Az egész folyamatot nézve érdekes ennek a kérdésnek a megválaszolása. Dolgoztam a régi, tervutasításos rendszerben is, és részt vettem olyan regionális tervezési folyamatban, amiből egyébként több minden meg is valósult. A rendszerváltással a terv fogalma szitokszóvá vált, szétestek a tervező szervezetek, és szertehullott az a szaktudás is, ami ezzel összefüggésben működött. Jött a csatlakozási időszak, és akkor rácsodálkoztunk, hogy 7 éves tervet kell készíteni, megfelelő konk-

rét javaslatokat kell készíteni egy 7 éves költségvetéshez. 2004-ben újra elkezdtük felépíteni a tervezési kapacitást. A probléma az, hogy az akkori kis szervezeti egységek képtelenek voltak a teljes horizontális összefüggést feltárni. Korábban képesek voltunk arra, hogy a legkülönbözőbb statisztikai adatokra, matematikai apparátusokra támaszkodva elemezzük a nagyobb és kisebb térségekre, hogy mi az a tulajdonság, ami hiányzik a fejlődéshez, mi a szűk keresztmetszet. Volt, hogy iskolát kellett építeni, volt, hogy egy bekötőutat. Ehhez nagy apparátus kellett, ami akkor létezett, és ez mára megszűnt, ilyen elemzések nem készültek. Voltak különböző kutatási megbízások, és nagyon szép elemzések születtek, de ilyen fajta tervezéstámogató rendszer nem épült fel. 2010 után pedig ez az új tervezési mechanizmus is szétesett. Most alig-alig lehet összeszedni egy olyan szolgálatot, amelyik szakmai segítséget tudna nyújtani az egyes térségekben az ott élő jó szándékú politikusoknak, embereknek. Ilyen szakemberek pillanatnyilag nincsenek, vagy ha vannak, elhelyezkedtek máshol, mert jobban megélik ebből a tudásból más szektorokban.

Visszatérve a kérdés első feléhez, Magyarország felzárkózott valamennyire, de közben az ország egyes térségeiben az elmaradás, a leszakadás tovább erősödik. A képhez hozzá tartozik az is, hogy az egyébként kiugró fejlettségű területek, ilyen volt Győr városa és térsége, ma már elmarad például Temesvárhoz képest, az erdélyi térségek fejlettségi folyamata gyorsabb. Magyarország halad előre, de a viszonylagos helyzete nem javul, sőt. Ezért azt állítom, hogy komoly, megalapozott, tudatos területfejlesztési politikai irányítás nem volt az elmúlt tizenöt, most már tizennyolc évben.

Ugyanakkor az elmúlt másfél év retorikailag abszolút európai, teljesen jó irány. A Navracsics-féle minisztérium az elkészített stratégiával kifejezte, hogy a kistérségekre kell koncentrálni és mérsékelni a város-vidék egyenlőtlenségeket, a közintézményeket fejleszteni kell, elő kell segíteni a hálózatosodást stb. Ahogy ezt már Erdei Ferenc is megírta a „Város és vidéke” című könyvében, majd 70 éve.

Köszönöm a beszélgetést!
Trautmann László